

Plannen van minister Geens zetten stille staatsgreep van Openbaar Ministerie verder

Ivo Flachet, justitiespecialist PVDA

Nu dinsdag en woensdag 17 en 18 november zal er gedebatteerd worden in de kamercommissie justitie over het wetsontwerp “houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie”, beter bekend als het 2de deel van de Potpourri wetten van minister Geens¹.

De justitieminister zegt met zijn voorstellen ons strafsysteem (financieel) efficiënter te willen maken. Maar de vraag is efficiënter ten koste van wat ? De kritieken die al verschenen, zijn niet te min en ook niet van de minsten. Françoise Tulkens, oud vice-voorzitster van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, Paul Martens, oud voorzitter van het Grondwettelijk Hof en Patrick Henry, voorzitter van *avocats.be*, spreken in *La Libre Belgique*² van 26 oktober 2015 over “un recul de civilisation”. De *Advocatenordes*³ en ook de onderzoeksrechters zijn zeer kritisch. Zij hekelen de afbouw van de rechten van verdediging, de beperking van de rol van de rechter, de neveneffecten van de maatregelen die tot nog meer overbevolking van de gevangenissen zullen leiden, de strengere strafuitvoeringsmaatregelen tegen mensen zonder papieren en de versterking van de macht van het parket in het strafonderzoek.

De huiszoeking wordt aan minder strenge voorwaarden onderworpen.

Een maatregel die nog minder belicht werd, is de beperking van de rol van de onderzoeksrechter door de uitbreiding van het mini-onderzoek tot de huiszoeking. Zo geformuleerd is dat natuurlijk onbegrijpelijk. Waarover gaat het ?

Artikel 15 van de Belgische Grondwet bepaalt : “De woning is onschendbaar. Geen huiszoeking kan plaatshebben dan in de gevallen die de wet bepaalt en in de vorm die zij voorschrijft”. Op basis hiervan is het al van bij de totstandkoming van het Wetboek van Strafvordering zo dat een huiszoeking enkel kan bevolen worden door een onderzoeksrechter. Indien het Openbaar Ministerie (OM) van oordeel is dat er in een strafonderzoek een huiszoeking dient te gebeuren, dan kan dat enkel met toestemming van de betrokkene of door een gerechtelijk onderzoek te openen onder leiding van een onderzoeksrechter. Het is specifiek dit laatste dat minister Geens wilt wijzigen. Daarvoor breidt hij de toepassing van het mini-onderzoek uit.

---

¹ Noch de voorstellen van de minister, noch deze opinie zijn een reactie op de verschrikkelijke gebeurtenissen van vrijdag 13 november in Parijs. Voor dergelijke feiten wordt per definitie een gerechtelijk onderzoek opgestart en dus een onderzoeksrechter aangesteld.

² <http://www.lalibre.be/debats/opinions/le-plan-geens-pour-la-justice-un-recul-de-civilisation-562ce9ab3570b0f19fab0620>

³ <http://www.ordeexpress.be/UserFiles/ArtikelDocumenten/STANDPUNT%202.0%20OV%20over%20PPII%2008102015.pdf>

Bij wet van 12 maart 1998⁴ werd het zogeheten mini-onderzoek ingevoerd in het Wetboek van Strafvordering. Als het OM in een opsporingsonderzoek een bepaalde onderzoekshandeling wilt stellen waarvoor vroeger een onderzoeksrechter diende aangesteld te worden, kan dat sinds 1998 door bij deze laatste een “mini-onderzoek” te vragen. Het strafdossier blijft dan volledig in handen van het OM. De onderzoeksrechter wordt enkel gevraagd goedkeuring te geven voor de onderzoeksmaatregel. Het gaat in concrete over bij voorbeeld het openen van een brief of het organiseren van een autopsie.

De uitbreiding van het mini-onderzoek tot de huiszoeking komt er dus op neer dat een onderzoek waarin het OM meent een huiszoeking te moeten doen toch niet onder leiding van een onderzoeksrechter zal vallen.

Concreet wil minister Geens artikel 28septies⁵ van het Wetboek van Strafvordering wijzigen. Dat artikel sluit bepaalde onderzoeks daden uit van het toepassingsgebied van het mini-onderzoek. Dat was ook het geval met de huiszoeking. Indien Potpourri 2 wet wordt, zal een huiszoeking dus ook kunnen na een mini-onderzoek.

Oorspronkelijk wilde de regering ook voor “de observatie met gebruik van technische hulpmiddelen om zicht te verwerven in een woning” en “het afluisteren en opnemen van privécommunicatie en –telecommunicatie” het mini onderzoek toelaten. Na kritiek van de Raad van State en vele onderzoeksrechters heeft de minister dat idee laten varen.

De vermelde maatregelen houden een ernstige beperking in van het recht op eerbiediging van het privéleven. En juist daarom zijn ze in het kader van het strafonderzoek voorbehouden aan de onderzoeksrechter.

Minister Geens realiseert 15 jaar oude eis van Openbaar Ministerie

De door de regering voorgestelde maatregel is helemaal geen door (financiële) efficiëntie ingegeven maatregel maar de verwezenlijking van een 15 jaar oude eis van het OM. Bij de discussies voorafgaandelijk aan de wet-Franchimont in 1998 kwam de hele discussie al aan de orde. Ze laaide op naar aanleiding van de openingsrede van procureur-generaal F. Schins "*Ons strafprocesrecht moet helemaal anders. Tabula rasa!*"⁶ in september 2011 en de reactie erop van onderzoeksrechter K. Van Cauwenberghe, tevens toenmalig voorzitter van de Vereniging van Onderzoekrechters, "*Onderzoekrechters afschaffen! En de*

---

⁴ Het gaat over de zogenoemde wet-Franchimont - Wet tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek

⁵ Zie artikel 64 van het wetsontwerp Potpourri 2. De bespreking van dit voorstel tot wetswijziging is terug te vinden op p. 52 tot 58 van de bundel van het wetsontwerp Potpourri 2.

⁶ [http://www.om-mp.be/images/upload_dir/20110901_Opening_gerechtelijk_jaar\[1\].pdf](http://www.om-mp.be/images/upload_dir/20110901_Opening_gerechtelijk_jaar[1].pdf)

parketten niet?”⁷

Het voorstel is dus niet zo onschuldig als minister Geens wilt doen uitschijnen. Het is niet gewoon een slim idee van een ervaren advocaat. Het is de verwezenlijking van een oude wensdroom van de hoogste regionen van het OM. Het zou de minister sieren indien hij dat niet enkel zou vermelden in de door hem voorgelegde wetgevingsbundel van 395 pagina's⁸ maar ook duidelijk in het publieke debat.

Hij zegt natuurlijk dat het huidige systeem van gerechtelijk onderzoek log is en financieel niet meer houdbaar maar het stelt toch tot nadenken als de hoogste rechters van ons land zijn voorstellen een “achteruitgang van de beschaving” noemen.

De rol van de onderzoeksrechter wordt uitgehold

Het gaat om de aantasting van het broos evenwicht tussen de macht van het OM en de rechter. De onderzoeksrechter leidt een gerechtelijk onderzoek. Dat doet hij met behulp van rechercheurs bij de politie. Het is de taak van de onderzoeksrechter om zowel bewijzen tegen (*à charge*), als voor (*à décharge*) de verdachte te verzamelen.

Dat is helemaal anders voor het OM. In het kader van het strafonderzoek is het OM de vervolgende partij. Het is niet voor niets dat voor onderzoeksmaatregelen die een ernstige inbreuk vormen in het privéleven en de grondwettelijke rechten al meer dan een eeuw een onderzoeksrechter wordt aangesteld. Die procedure vormt een garantie voor een onpartijdig en onafhankelijk onderzoek en is essentieel voor de rechten van de verdediging. Hoe meer de macht komt te liggen bij het OM, zonder compensatie voor de verdediging, hoe meer kans er is op gerechtelijke dwaling, machtsmisbruik en corruptie. Justitie is immers niet ongenaakbaar, zeker als er geen sprake meer is van “wapengelijkheid” tussen de vervolgende partij en de verdediging.

Om het met een boutade te zeggen en natuurlijk veel te kort door de bocht: in het Ancien regime was er pas sprake van een efficiënte justitie. Opletten dus met dat argument. Een rechtstaat is onverenigbaar met een systeem van standrecht, dat geen waarborgen biedt voor een eerlijk proces en geen respect toont voor de rechten van de verdediging. De vraag die dus aan de orde is, is welke samenleving we willen, welke evenwichten tussen burger en staat, welk soort justitie.

De zoektocht naar “efficiëntie” verbergt repressieve agenda

Het is duidelijk waar het OM naar toe wilt, en dat al meer dan 15 jaar. Zij zijn aanhangers van een versterkte rol voor het OM in het onderzoek. Een systeem waarbij zij het onderzoek leiden en alle weerwerk van de advocatuur⁹ dient te komen.

---

⁷ <http://www.demorgen.be/binnenland/raak-niet-aan-de-onderzoeksrechter-b118a961/>

⁸ Zie : <http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/54/1418/54K1418001.pdf>

⁹ Het feit dat er in België een zwak systeem van juridische bijstand bestaat en een advocaat steeds duurder wordt, maakt deze evolutie nog problematischer.

Die richting inslaan zonder ook de rechten van de verdediging in de procedure te garanderen en zonder het OM wettelijk te verplichten een strafonderzoek niet enkel “à charge” maar ook “à décharge” te voeren, is een gevaarlijke evolutie.

Het doel van het OM is ook het doel van minister Geens. Hij mikt op een geleidelijke overgang naar een strafprocedure naar Angelsaksisch model. Hierdoor wordt het fair proces op de helling gezet en riskeert de klassenjustitie nog te verergeren. Ook de invoering van een veralgemeende minnelijke schikking voor witteboordcriminaliteit heeft deze tendens versterkt¹⁰.

In de discussie over de efficiënte van justitie is het interessant te verwijzen naar de openingsspeech¹¹ van Patrick Duinslager, procureur-generaal van het Hof van Cassatie, van 1 september 2014. Daarin ging hij tegen de stroom in : “Een al te voortvarende justitie kan geen goede justitie zijn. Het is immers niet het hoogste doel van het recht om altijd en overal en ten koste van alles in de eerste plaats efficiënt te zijn. Rechtstoepassing moet bovenal rechtvaardig zijn. Het is pas binnen die grenzen dat er ruimte bestaat voor snelheid en efficiëntie”.

In het Potpourri 2 wetsontwerp wordt de bevoegdheid van de onderzoeksrechter verder uitgehoud. Zijn taak wordt steeds meer het zetten van stempels ter goedkeuring van wat het OM vraagt. We evolueren naar een rechter van het onderzoek in plaats van een onderzoeksrechter en dat heeft verstrekkende gevolgen.

De voorstellen van minister Geens zijn niet in eerste instantie ingegeven door een zoektocht naar efficiëntie. Ze dragen bij tot de perfectionering van een repressief systeem.

Ivo Flachet

---

¹⁰ Tot dit zelfde besluit kwam ook Walter Thiery al in 2011 Zie : <http://www.dewereldmorgen.be/artikels/2011/04/02/strafonderzoek-en-klassenjustitie>

¹¹ http://justitie.belgium.be/nl/binaries/Merc2014NL_tcm265-254598.pdf